

Štefan Drug – lektor slovenského jazyka a prekladateľ poľskej literatúry. Spomienka

Maria Papierz

PAPIERZ, M.: Štefan Drug – a Lecturer of Slovak Language and a Translator of Polish Literature. Recollection
SLOVENSKÁ LITERATÚRA 64, No. 5, p. 353 – 358

Key words: Štefan Drug (1931 – 2011), Slovak studies abroad, the Jagellonian University in Krakow, Slovak-Polish cultural relations

The paper summarizes Štefan Drug's activities at the Jagellonian University in Krakow between the years 1969 and 1974, where he worked as the first lecturer of Slovak language and literature. The new course of Slovak studies was established in Krakow in 1968 thanks to Danuta Abrahamowicz (1937 – 1995). Štefan Drug was not only involved in the pedagogical activities but also in promoting Slovak culture and literature in Poland, developing the mutual Slovak-Polish relations as well as translating activities. He formed the generation of the first Polish Slovak language experts.

Klíčové slová: Štefan Drug (1931 – 2011), slovakistika v zahraničí, Jagelovská univerzita v Krakove, slovensko-poľské kultúrne vzťahy

Osoba Štefana Druga, pre priateľov Števa, je neodlučiteľne spätá so začiatkom krakovskej (a teda aj poľskej) slovakistiky na Jagelovskej univerzite, kde sa už predtým rozvíjala bohemistika, bulharistika a srbokroatistika. Prišiel do Krakova neskoro na jar v roku 1969, keď sa prvý ročník študentov päťročného slovakistického štúdia v Krakove pripravoval na letné skúškové obdobie. Mal pár prednášok, pozrel si s nami Krakov a napísal báseň o ôsmich krakovských slovakistkách a jednom slovakistovi.

*Trocha neviazanosti v reči viazanej
Ó, slovakistky skvelé, ľadné, vlnadné,
smútim, že nemám pre Vás dary žiadne.*

354 *Prijmite preto aspoň neumelý, smelý,
no nadovšetko horúci a vrelý
verš, myslím, nesúvislý, písaný na brehu Visly*

alebo

*Veršovačku na rozlúčku
predtým, než Vám bozkám rúčku:*

*Mne bardzo, bardzo podoba się
prekrásny Krakov, mesto Vaše.
Ďakujem preto vzácnej pani Daše,
že som sem zašiel a Vás našiel.
Netušil som, čo bystrá pani magistra
za program pre mňa nachystá.
A tak som teraz celý očarený
Lebo som spoznal milé, šličné ženy. (...)*

*Skvostným krakovským slovakistkám
srdečne venuje istý Števo,
čo má už síce deravé básnické črevo,
no nie je ešte taký otapený,
aby nevnímal šarm a krásu ženy.*

Prišiel na pozvanie Danuty Abrahamowicz, ktorej tu tiež treba venovať pár slov. Danuta Abrahamowicz (1937 – 1995) študovala bohemistiku na Jagelovskej univerzite v Krakove, ale vďaka dlhšej stáži v Slovenskej akadémii vied v Bratislave (1960 – 1962) získala slovakistické vzdelanie. Po návrate do Krakova podnikla kroky za účelom založiť samostatné slovakistické štúdium na krakovskej slavistike. Podarilo sa jej to v roku 1968, no prednášala už len krátko, lebo v roku 1969 ju prepustili zo zamestnania. Istý čas pôsobila ako lektorka poľštiny na Univerzite P. J. Šafárika v Prešove.

Na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov minulého storočia sa ako redaktorka v krakovskom vydavateľstve Wydawnictwo Literackie pričnila o vydanie viacerých českých a slovenských literárnych diel. Pracovala tiež – najprv samostatne a potom spolu s Marylou Papierz – na učebniciach slovenčiny pre menšinové školy na poľskej Orave a Spiši. Veľa prekladala zo slovenskej literatúry, aj prózu (okrem iných autorov Kláru Jarunkovú, Dominika Tatarku, Dobroslava Chrobáka, Vincenta Šikulu, Jána Lenču), aj poéziu (napr. Milana Rúfusa, Laca Novomeského, Miroslava Válka).

Prelom roku 1989 otvoril nové možnosti pre autentickú, skutočnú poľsko-slovenskú spoluprácu a popularizáciu slovenskej kultúry v Poľsku. V roku 1991 založila Danuta Abrahamowicz spolu s priateľmi, slovakistami a priaznivcami slovenskej kultúry, Poľsko-slovenskú spoločnosť, ktorú viedla skoro až do posledných chvíľ svojho života.

Digresia o Danute Abrahamowicz je veľmi potrebná, pretože vďaka Dáši, jej angažovanosti, vznikla v Poľsku prvá samostatná päťročná slovakistika. Potom sa pripojila Varšavská univerzita, ale tam to bolo vždy dvojodborové

štúdiom bohemistiky a slovakistiky, a nakoniec v osemdesiatych rokoch pribudla slovakistika na Sliezskej univerzite v Katoviciach. Travestujúc slová romantického básnika Zygmunta Krasińského o Adamovi Mickiewiczovi, môžeme teda povedať – všetci (slovakisti) sme z nej. Vďaka zriadeniu slovakistiky v Krakove prišiel k nám aj Štefan Drug.

V čase, keď Števo prišiel do Krakova, Danuta Abrahamowicz už vedela, že končí prácu na univerzite a vyhladla si ho ako nástupcu v role lektora slovenského jazyka. Svojich povinností sa zhostil v akademickom roku 1969/70, čiže v druhom ročníku nášho štúdia, a bol tu do roku 1974. Keďže odbor sa vtedy otváral každý druhý rok, pripravil niekoľko ročníkov študentov slovakistiky. Ihneď zapôsobil svojou nápaditosťou, didaktickým temperamentom a ozajstnou láskou k slovenskej literatúre, jazyku a kultúre. Usiloval sa nám ju vštepiť, hoci – a to je dnes vo vyučovaní cudzieho jazyka nemysliteľné – nemal žiadnu metodickú prípravu. Nebol len lektorom, ale prednášal aj dejiny slovenskej literatúry, čo mal najradšej, pretože na lektorátoch musel učiť tiež gramatiku, k čomu nemal veľkú chuť. Na domáce úlohy sme teda dostávali okrem iného aj literárne úlohy – napísať poviedku, báseň alebo esej.

Števo prišiel do Krakova v období, ktoré bolo ťažké nielen pre neho, ale aj pre celé Slovensko. Bolo to v období počiatkov normalizácie, ktorá v jeho prípade znamenala prepustenie z práce v Slovenskej akadémii vied za aktivity v období Pražskej jari a po invázii vojsk Varšavskej zmluvy. Krakov sa pre neho stal nielen azylom, ale aj miestom popularizácie slovenskej literatúry v širších čitateľských kruhoch. To bola tretia, v názve referátu neuvedená oblasť jeho aktivít počas krakovského obdobia.

Pod jeho patronátom bola vydaná antológia mladých slovenských prozaikov *Poczta na południu* (1978). Vybral do nej šesťnásť textov, ktoré preložili prví absolventi slovakistiky. Úvod napísala Danuta Abrahamowicz – antológia má teda symbolický rozmer. Na jej zostavení sa podieľali: zakladateľka slovakistiky, prvý lektor – rodený Slovák, prví absolventi a v tom čase tzv. mladí slovenskí prozaici. Vyšla v edícii Biblioteka Pisarzy Czeskich i Słowackich, ktorú dvadsať rokov vydávalo dnes už nejestvujúce vydavateľstvo Śląsk v Katoviciach. Antológia obsahuje tieto prózy (ich názvy uvádzam v poľskom preklade): Vincent Šikula: Powietrze, Jozef Kot: Witanie wiosny, Ján Beňo: Telegram, Ján Lenčo: Morderstwo w kostnicy, Rudolf Sloboda: Dzienniki Uru, Ján Johanides: Nurka przyciągają źródła morza, Peter Jaroš: W dwa dni po pełni, Ladislav Ballek: Poczta na południu, Dušan Mitana: Podróż wigilijna, Milan Zelinka: Opowieść o okrutnym zbójniku Folsztyńskim i nieszczęsnym kocie Holczuszce, Jozef Puškáš: Autentyczna ryba, Stanislav Rakús: Okazja, Ľuboš Jurík: Miasto w poniedziałek rano, Ivan Habaj: Podróż na południowy zachód, Peter Andruška: Kilka dni z Martyną, Viera Švenková: Skrzypce.

Pre širšiu verejnosť organizoval Štefan Drug spolu so študentmi večery slovenskej literatúry, okrem iného tiež v študentských kluboch, ktoré v tom čase popularizovali aj tzv. vysokú kultúru. Bohužiaľ, nevedel spievať slovenské ľudové ani moderné piesne, a preto sme sa ich museli učiť inde. Bol taktiež iniciátorom polročných výjazdov pre študentov 4. ročníka (čo vtedy nebolo takou samozrejmosťou ako dnes, v čase štipendií Erasmus a iných foriem študentskej mobility), s cieľom zbierať materiály pre diplomové práce. Využíval pritom svoje kontakty predovšetkým na ministerstve kultúry. Jeho zásluhy pri budovaní krakovskej slovakistiky sú neoceniteľné.

V čase svojho pobytu v Poľsku do roku 1974 neustále vstrebával poľský jazyk, poľskú literatúru i kultúru, čo prinieslo ovocie v podobe jeho početných prekladov poľských prozaikov a esejistov, popri iných napr. Juliana Kawalca, Juliusza Kadena-Bandrowského, Aleksandra Krawczuka, ale aj vedeckých a literárno-kritických textov na tému poľskej literatúry. Medzi jeho najvýznamnejšie preklady z poľštiny patria nasledovné práce: Julian Kawalec: *Preplávaš rieku* (1976), Ryszard Kłysz: *Čierna ovca* (1976), Bohdan Petecki: *Nulové pásma* (1976), Konrad Fiałkowski: *Homo divinus* (1982), Julian Stawiński: *Mark Twain* (1982), Juliusz Kaden-Bandrowski: *Čierne krídla* (1983), Zygmunt Wójcik: *Miláčik* (1986), Bohdan Czeszko: *Náhrdelník zo slonoviny* (1987), Aleksander Krawczuk: *Trójska vojna* (1990), Andrzej Wydryński: *Mŕtvi vrhajú tieň* (1990).

Aj keď to nie sú najvýznamnejšie mená poľskej literatúry, v danom období (do Nežnej revolúcie) boli mnohí známi poľskí spisovatelia (a na princípe vzájomnosti aj slovenskí spisovatelia v Poľsku) na indexe zakázaných autorov a nie vždy bolo možné vydať to, čo si niekto želal. Samizdatové vydavateľstvá v Československu neboli také aktívne ako tie v Poľsku.

Počas celého obdobia po návrate z lektorátu v Krakove udržiaval Štefan Drug intenzívne vedecké aj spoločenské kontakty s poľskými slovakistami, sledoval to, čo sa v Poľsku objavilo na tému slovenskej literatúry či jazyka a informoval o tom čitateľov slovenských literárnych periodík. Stretnutia s ním a jeho skvelou manželkou Emíliou, pre priateľov Milkou (zomrela v roku 2006), či už v Bratislave, v Domove slovenských spisovateľov v Budmericiach, alebo na mnohých slovakistických konferenciách, nám nesmierne chýbajú.

dr hab. Maria Papierz
Instytut Filologii Słowiańskiej
Uniwersytet Jagielloński
ul. Romana Ingardena 3
30-060 Kraków
Polska
e-mail: maria.papierz@uj.edu.pl

Trocha neviazavosti v reči viazanej

Ó, slovakistky skvele, ladné, vnadné,
 smútkom, že nemám pre Vás dary žiadne.
 Prijmite preto aspoň venčeky, smelý,
 so nádovšetko kónici a veľký
 verš, myšlien, umivielý, pútať na brehu Wisly
 alebo
 Veršovaček na rozličien
 predtým, než Vám pošlám všetku :

Mne ľadzo, ľadzo podoba sa
 pekárny Krakow, mesto Váre.
 Dákujem preto vzácněj pani Dose,
 že som sem zášel a Váš usiel.
 Netušil som, čo bytva pani magistra
 za program pre mňa nachypta.
 A tak som teraz celý očarený,
 lebo som spoznal milé, škivé ženy.
 Hádám si sde, či dušu nezahubím,
 keď zaraz púem, že Váš netky tútim.
 Nech tetaš myká gonal Dominika,
 že tieto všoť popale nie sú zdavile -
 neztráti mi však vzdut hold Maryle?
 Skoro som stratil hlavu a svoj Bratislavu,
 len čo som uvidel čertika Bogoslava.

(Ak sa volá Bogamila, prosím, aby popísala maku, ktorá tiecila poetiku.)
 A hoci ľebto možu vzniknúť tmeň,
 nemáme sa mi pátie vedleme' devy Ery.
 Nemôžem nijak myšlien' usúť,
 pokým sa v duchu nepošklovím pani Káline.

Je prirodzené (no neustane to každej žene!),
že moja plná ústa gata Kuztyre.

Difam, že ani žuta nebrde ku mne knúť
a veľký obdiv k sebe vytkne.

Naberie, no nie menej, keď sa odovzdá(n)e
usmieť, sebašťať pána Anne.

Čarovné, šarmantné i gata dámy:

múim sa, keď sa hčim s Vami.

Smutok a stěd do dne sa mi včeva,

verte mi Anna, Boguša, Dosh, jediná dmká Eva,
Helina, Kuztyra, Kuzla, žuta.

Difam len, tyžba moja bude vyjčitá:

Budte mi stále krásne, milé, krásne!
Zdravím Vás z celého sveta, Ave!

A dovidenia čim šor v Bratislave.

Skvoštyj kerakovskij slovnitřem
vidim vnuje istj što,
čto m' už sice deav' p'émir'e čuv,
no nie je ste tyž otěpenj,
aby nevinul šarm a hčim ženy.